

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Sunniva Eide Sunde, 69247111

Høringsuttalelse- melding og forslag til konsekvensutredning - Sarp 2 kraftverk i Sarpsfossen - Hafslund Eco Vannkraft AS

Statsforvalteren i Oslo og Viken avgir høringsuttalelse til melding og forslag til konsekvensutredning for Sarp 2 kraftverk i Sarpsfossen i Sarpsborg kommune.

Vi viser til melding og forslag til konsekvensutredning for Sarp 2 kraftverk i Sarpsfossen i Sarpsborg kommune, mottatt 22.03.2023.

Bakgrunn

Hafslund Produksjon AS og Sarpsfoss Limited planlegger et nytt kraftverk i Sarpsfossen, Sarp 2. Vannfallet i Sarpsfossen er i dag utnyttet gjennom tre kraftverk; Sarp, Hafslund og Borregaard. Ved å utnytte et nytt kraftverk vil en kunne øke den totale slukeevnen med 350-500 m³/s, og dermed utnytte tilsiget i fossen bedre.

Sarp 2 kraftverk vil benytte eksisterende inntaksdam i Sarpsfossen og vil ikke føre til nye reguleringer. Kraftstasjonen vil bli plassert i oppstrøms ende rett øst for eksisterende Sarp kraftverk, og det vil bli etablert avløpstunnel i fjell på østsiden av Glomma med utløp ved Storhaug, omtrent en kilometer nedstrøms dammen.

Om tiltaket

På grunn av arealkonflikter og grunnforhold vil det være mest hensiktsmessig å plassere ny inntakskanal, inntak og kraftstasjon rett øst for eksisterende Sarp kraftverk. For å etablere en tørr byggegrøp, er det forutsatt at det må spuntes ned til, og inn i berget, på begge sider av kraftstasjonen og inntakskanalen, samt på tvers foran inntaket.

Avløpstunnel legges i fjell på østsiden av Glomma med utløp ved Storhaug, rett sør for Glomma Papp.

Det vil være begrenset behov for etablering av nye vegstrekninger i forbindelse med prosjektet, da eksisterende vegnett i stor grad dekker behovet for tilkomst til de ulike anleggsdelene.

Detaljprosjektering vil avdekke behov for mindre tilkomstveger. Endelig trasevalg for ny veg- og jernbane vil også kunne påvirke endelig løsning for permanent adkomst til kraftstasjonen.

Prosjektet vil gi et anslått volum sprengstein på opp mot 600 000m³ fast berg. Disse massene skal plasseres i massetipp eller transporteres til et pukkverk i nærheten, eventuelt en kombinasjon. Det er ønskelig å begrense behovet for transport av masser, og det er derfor skissert plassering av massetipp i nær tilknytning til tiltaksområdet. Det er ønskelig å søke etter løsninger i samarbeid med Sarpsborg kommune og Viken fylkeskommune som skal etablere riggområder for sin vegbygging i samme område.

Det har gjennom prosjektutviklingsfasen vært utredet og sett på noen andre alternativer som har vist seg å ikke være teknisk gjennomførbare eller lønnsomme. Det er derfor kun det fremlagte alternativet som vil bli ført videre.

Forventede virkninger av tiltaket

Det er forventet små konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn, da det allerede er flere eksisterende kraftverk i fossen og nærområdet er sterkt preget av annen industrivirksomhet med flere store industribedrifter langs elva.

Forventede konsekvenser av tiltaket inkluderer:

- Økt tappekapasitet i Sarpsfossen vil gi et positivt bidrag til flomavledning.
- Redusert vannføring på elvestrekningen mellom dammen og utløpet ved Storhaug vil kunne påvirke produksjonsgrunnlaget for laks ved å endre gytehabitat og oppvekstforhold.
- Økt slukeevne i Sarpsfossen vil føre til et noe endret vannføringsregime i Glommas sideløp i Ågårdselva
- Noen lokaliteter av den utvalgte naturtypen hule eiker vil kunne bli direkte berørt av prosjektet.
- Prosjektet med tunneldriving vil generere store mengder sprengstein. Det er ønskelig å finne løsninger som gjør at massene skal kunne brukes til samfunnsnyttige formål, et alternativ er å finne lokale områder for deponering.
- Prosjektet vil gi økte inntekter til stat og kommune gjennom skatter og avgifter.
- Prosjektet vil øke produksjonen av fornybar energi med 150-200 GWh/år.

Statsforvalterens vurdering av utredningsbehov

Påvirkning på anadrom fisk

Glomma fra Sarpsfossen til samløp Visterflo ved Greåker (ID 002-3549-R) er definert med svært dårlig økologisk tilstand. For fisk er tilstanden definert som moderat, mens tilstanden for laks er definert som god etter kvalitetsnorm for laks etter koblingsnøkkel. Atlantisk laks har gyte- og oppvekstområde i nedre Glommas hovedløp opp til Sarpsfossen. Det antas at det beste området for gyting og oppvekst er de øverste 3 km, mellom Sandesundbrua og Sarpsfossen. I dette området har elva høy strømningshastighet og stedvis gunstig substrat for gyting. Det antas videre at de såkalte grusørene er særlig viktige for laksens gyting og oppvekst. Ved lav vannføring er det mulig å gjøre biologiske undersøkelser på grusørene, og de høyeste tetthetene av lakseyngel er funnet der. Det kan imidlertid antas at flere, dypere områder er like gunstige som grusørene, men disse er vanskelig å undersøke. Det er ikke kjent hva som er naturlig populasjonsstørrelse for laksen i nedre Glomma, men det kan antas at den i mange år har vært negativt påvirket av flere faktorer, som urban avrenning, industriutslipp og regulert vannføring. Heterotrof begroing vokser også i det antatt

viktigste gyte- og oppvekstområdet for laks og kan dermed ha en negativ effekt på rekruttering i laksepopulasjonen i nedre Glomma.

Det må utredes hvilken påvirkning utbygging av kraftverket Sarp 2 vil ha på gyte- og oppvekstområder nedstrøms fossen både under anleggsfase og i driftsperioden, samt i hvilken grad utbygging av kraftverket vil bidra til samlet belastning på laksestammen i nedre Glomma. Økt strandings- og tørrleggingsproblematikk må være del av disse vurderingene. Videre må det utredes for avbøtende tiltak for å redusere partikkeltransport og tilslamming av gytegroper under anleggsarbeidene samt avbøtende tiltak i driftsfase for å opprettholde eller potensielt forbedre produksjonsgrunnlaget for laks.

Økt slukeevne i Sarpsfossen vil bidra til at det i gjennomsnitt vil renne mindre vann i sideløpet gjennom Minge vannet og i Ågårdselva. Det må utredes hvilke konsekvenser dette vil ha for laksen i Ågårdselva. Minstevannføringen i Ågårdselva er per i dag problematisk for reproduksjon av laks. Laksen gyter på sommervannføringen, og når vintervannføringen slår inn, tørrlegges mye av gyteområdene. Det må være en forutsetning for gjennomføring av Sarp 2 at etableringen av kraftverket ikke medfører forverrede forhold for laksen i Ågårdselva. I den forbindelse må det også utredes for om et kompensierende tiltak ved eventuell etablering av Sarp 2 kan være økt vintervannføring i Ågårdselva.

Statsforvalteren viser ellers til høringsuttalelse fra Miljødirektoratet om utredningsbehov mhp. anadrom fisk.

Forurensing og vannkvalitet

Glomma fra Sarpsfossen til samløp Visterflo ved Greåker (ID 002-3549-R) er per 2023 i svært dårlig økologisk tilstand. Kjemisk tilstand er iht. forvaltningsdatabasen Vann-Nett definert som god. Det er forholdene for bunnfauna (ASPT-indeksen) som er utslagsgivende for at elvestrekningen plasseres i tilstandsklasse dårlig økologisk tilstand. Tilstandsklassifiseringen viser at elven utsettes for organisk belastning, i første rekke punktutslipp fra industri og renseanlegg.

Det må utredes hvilken effekt utbyggingen av Sarp 2 vil ha på økologisk og kjemisk tilstand både i anleggsfase og driftsfase. Det må utredes for tiltak for å redusere sannsynligheten for avrenning til resipienten.

Ved planlagt tunnelutløp ligger et avsluttet kommunalt deponi, Baugen fyllplass. Her har det blitt deponert husholdnings- og industriavfall fra 1962 frem til begynnelsen av 2000-tallet. Det er i utgangspunktet ikke planlagt å grave i deponiet, men området vil bli brukt til riggområde, adkomst til utløpet og annen anleggsvirksomhet. Hvilke konsekvenser tiltaket vil ha på fyllplassen, inkludert potensiale for avrenning, må utredes nærmere.

Hafslund Eco skriver i meldingen at det er ønskelig å legge massetipp så nær anleggsområdet som mulig for å minimere transportbehovet. For å redusere bruk av areal er det også ambisjoner om å samordne lokasjon av tippområde med prosjektet med utbygging av ny fv. 118 med ny bru over Glomma. Deler av tunnelmassene vil, avhengig av kvalitet, også kunne benyttes til ulike byggeformål, og vil kunne være en viktig ressurs for lokale byggeprosjekter samt redusere behovet for masselagring.

Statsforvalteren gjør oppmerksom på at tunnelstein inneholder særlig mye restnitrogen fra sprengstoff, omtrent tre ganger så mye som dagsprengt stein. I tillegg inneholder anleggsvann fra tunneldriving mye nitrogen. Erfaring fra andre tunnelprosjekter i regionen viser at anleggsvann også

kan ha høye verdier av skadelige metaller. Det må utredes potensiale for avrenning av nitrogen til Glomma fra lagring av sprengstein og anleggsvann, samt hvorvidt det er tilrådelig med lagring av sprengstein tett inntil anleggsområdet og resipienten. Det må samtidig utredes for alternative lagringssteder. Konsekvenser av utslipp av anleggsvann må utredes, både lokalt i Glomma og i Oslofjorden. Reduksjon og forebygging av utslipp av nitrogen er spesielt viktig ift. oppfølging av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden (2021).

Påvirkning på hule eiker

Det er registrert flere hule eiker innenfor influensområdet, og det oppgis at noen av lokalitetene sannsynligvis vil bli direkte berørt av tiltaket. Hule eiker kan være hjem for opptil 1500 ulike arter, og er derfor en utvalgt naturtype etter Naturmangfoldloven (nml) § 52. Dette innebærer at ved utøving av aktsomhetsplikten etter § 6 skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, jf. nml § 53.

Som en hovedregel bør det ikke være bygnings- eller anleggsarbeid innenfor en buffersone på minimum en og en halv kronediameter for å hindre skade på rotsone. For å få et langt liv trenger eiketrærne stor plass til å kunne ekspandere i størrelse både i krone, rotsystem og stamme. Videre må den ha plass til å dø sakte, slik at døde greiner eller tredeler har rom til å falle ned uten å utgjøre akutt fare for omgivelsene. Det er viktig å tenke på at treet skal ha et godt naboforhold med muligheter for fortsatt vekst, og at det ikke skal bli sjenanse for garasjen i fremtiden (skygge og blad- og greinfall).

Hvis det forekommer en konflikt skal dere be om at det utarbeides en konsekvensanalyse for tiltakets virkning på naturtypen – alternativt omprosjektering/flytting for å ivareta den aktuelle eika. Analysen må utføres av sertifisert arborist/trepleier med erfaring fra denne typen arbeid. Det må i analysen klargjøres hvilke skader eikene eventuelt vil kunne bli påført som en følge av de planlagte tiltakene, og det må gjøres vurderinger av de langsiktige virkningene av trærne og tilhørende biologisk mangfold. Det skal også beskrives tiltak som kan minimere/forebygge negative virkninger på trærne.

Jordvern

Vi viser til nasjonal jordvernstrategi som ble vedtatt av Stortinget i 2021 (Prop. 200 S (2020-2021) vedlegg 4), hvor jordvernhensynet ble forankret i FNs bærekraftsmål og jordvernålet ble skjerpet. Målet er nå at tapet av dyrka jord på landsbasis skal være under 3 000 dekar per år, og at matproduksjonen skal øke. Vi vil også vise til regional planstrategi for Viken, vedtatt desember 2020, og til regional landbruksstrategi for Viken, vedtatt desember 2021. I disse strategidokumentene er det et vedtatt mål at omdisponering av areal ikke skal gå på bekostning av matproduksjon, biologisk mangfold, friluftsinnteresser eller karbonlagring. Det er også vedtatt en nullvisjon for nedbygging av matjord. Dette tilsier at jordvern er å anse som en nasjonal interesse, som må inngå som et tungtveiende hensyn i all arealplanlegging.

I utredningsprogrammet går det fram at prosjektet vil generere sprengstein på opp mot 600 000 m³ fast berg. Det foreslås å deponere overskuddsmassene i nærområdet, som beskrevet i vedlegg 1. De foreslåtte deponiområdene er avsatt til LNF-område i kommuneplanens arealdel, og består delvis av fulldyrket jordbruksareal. Vi mener det er avgjørende at massehåndtering inngår som et tema i utredningsarbeidet, og at løsninger for dette utarbeides samtidig med resten av prosjektet. Vi vil også påpeke at de foreslåtte deponiområdene vil ha svært store konsekvenser for naturressursene og for utnyttelsen av arealene til jord- og skogbruksproduksjon. Vi finner det bekymringsfullt at det i utredningsprogrammet pkt. 7.7.1 konkluderes med at tiltaket ikke vil ha konsekvenser for naturressursene, og at det i pkt. 9.11 foreslås å kun gi en kort beskrivelse av eventuelle

konsekvenser. Vi ber om at konsekvensutredningen utføres etter metodikken i Statens vegvesens håndbok V712, og at konsekvensutredningen også omfatter områdene for massedeponering, og områder for midlertidig rigg- og anleggsområde.

Klima og plan

Statsforvalteren ser positivt på tiltak som gir økt produksjon av fornybar energi, om dette kan gjøres på en måte som ikke gir vesentlige ulemper for andre miljø- og samfunnsinteresser.

Det anslås i meldingen et masseoverskudd på 600 000 m³ fast berg. Vi vil i den forbindelse vise til Viken fylkeskommunes veileder om masseforvaltning i kommunene. Både uttak av masser og håndtering av masseoverskudd kan gi store miljø- og samfunnsutfordringer. Det er viktig at alle parter bidrar til en masseforvaltning som er mer bærekraftig, både med tanke på arealbruk og ressursbruk. Det er et mål å forvalte massene på en måte som bidrar til sirkulær økonomi. Vi mener det er viktig at massehåndtering utredes godt og at det ikke legges til rette for deponering av masser på nye arealer som følge av prosjektet. Utgangspunktet bør være at massene skal gjenbrukes. Vi legger videre til grunn at saksbehandlingen i størst mulig grad samordnes med pågående planprosesser for ny(e) bru(er) over Sarpsfossen.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Sunniva Eide Sunde
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Miljødirektoratet
NVE
Viken fylkeskommune
Sarpsborg kommune
Fredrikstad kommune
Vannområde Glomma sør